

VESTITORUL

ORGAN AL EPARHIEI ROMÂNE UNITE DE ORADEA ȘI REVISTĂ DE CULTURĂ RELIGIOASĂ

Redacția și Administrația :
Parcul Ștefan cel Mare No. 8.

Apare
la 1 și la 15 a fiecărei luni

ABONAMENT :
Parohiile : . . . . . 200 Lei
Particulari : . . . . . 160 Lei
Membrii Agrului . . . . . 100 Lei

PARTEA OFICIALĂ

No. 1231/1937.

Participarea elevilor la serviciile divine ale bisericilor lor.

On. Minister al Educației Naționale la reclamația Mitropoliei noastre, că unele autorități școlare pe elevii aparținători bisericii noastre cu ocazia serbărilor naționale îi conduc la serviciile divine ale bisericii ortodoxe, a dat următorul ordin :

»România — Ministerul Educației Naționale — Direcțiunea Învățământului Primar-Normal 12844—1937 11 II. 1937. Mitropolia Rom. Unită din Blaj.

La adresa Dv. No. 9658—1936, avem onoare a Vă face cunoscut că Ministerul a aprobat, cu ocazia sărbătorilor naționale, ca elevii de școală să participe la serviciile religioase la biserica respectivă«.

Oradea, 23 Martie 1937.

No. 1339/1937.

Concurs la parohia Giorocuta.

Pentru complenirea parohiei Giorocuta (protopopiatul Supurului), care prin trecerea M. On. D. Aurel Papiu în Dieceza de Cluj-Gherla devine vacantă, se publică concurs cu termenul de 5 Aprilie 1937.

Oradea, 29 Martie 1937.

No. 1321/1937.

Serbarea sădirii pomilor.

On. Minister al Cooperăției a luat dispoziții, ca în anul acesta în toată țara să se serbeze ziua sădirii pomilor, a căreia dată pentru fiecare județ se va fixa în parte de către Comitetele județene anume constituite în acest scop.

Preoții sunt invitați, ca la aceste serbări să participe și să dea întreg concursul lor.

Oradea. 29 Martie 1937.

No. 1191/1937.

Colectă pentru biserica din Șimian.

Credincioșii din tânăra parohie Șimian, de pe frontieră, încă nu-și au biserica lor românească, ci într'o comună cu populație de naționalitate străină și azi sunt siliți să se închine lui Dumnezeu într'un local, care nu este al lor. Cum ei sunt săraci și singuri nu sunt în stare să-și ridice o biserică cât de modestă, cu încredere apelează la sprijinul credincioșilor mai cu bună stare din celelalte parohii. Zidirea unei biserici în Șimian fiind de mare necesitate sufletească și o chestie de demnitate națională, aprobăm, ca într'o Duminecă din Postul mare în toate parohiile noastre să se facă colectă pentru biserica din Șimian. Frații Preoți cu o săptămâna mai înainte vor publica colecta și-și vor îndemna credincioșii să grăbească, fiecare după putința sa, să contribuie la ajutorarea fraților din Șimian.

Sumele adunate se vor trimite la Oficiul administrativ al fundațiilor dicezane cu indicația »pentru biserica din Șimian.

Oradea, 23 Martie 1937.

PARTEA NEOFICIALĂ

Catolicismul dominant în literatură

Sunt mulți cari pretind, că cine a dat avânt în lume culturii, cine a înbogățit literatura, a fost protestantismul. Toți aceștia își închipuesc de Catolicism, că înfățișează ignorantismul. Povestea asta o află tineretul dela noi, chiar și în cărțile școlare. Li se propovăduiește de pe catedră. Și totuși adevărul este cu totul altul.

Oricâtă osteneală își vor da bizantinologii, să scuture praful de pe cărțile în cari dorm operele scrii-

torilor greci de după secolul XI., chiar dacă vor descoperi în ele multe lucruri frumoase și interesante, pe care nu le mai bănuiește nimeni, sfânt lucru va românea în veci, că veacul de aur al culturii eline, s'a stins odată cu Fotie.

Acum însă de curând răpusatul cercetător al istoriei literaturii moderne, neobositul muncitor ce fu Alexandru Baumgartner, în lucrarea lui postumă intitulată »Biserica Catolică și literatura vremilor mai

noui», dovedește negru pe alb, că în țările protestante literatura neconținut a stat sub influența Catolicismului.

În Olanda, Jost van den Vondel a murit chiar în sânul Bisericii Catolice și Grotius la fel. În Anglia Shelley și Byron, au fost necredincioși, cari n'au avut nici înclinare nici în mână cu protestantismul. Cel din urmă se vede chiar, în câteva poezii, influențat de Catolicism. Dryden și catolicul Toma Moore, în scrierile lor, nu se sfiesc a lăuda Catolicismul. Insuși Milton, oricât de protestant a fost, în »Paradisul pierdut« stă sub influența mentalității catolice. Dar mândria Angliei rămâne Shakespeare. Cel mai mare autor dramatic din lume. Un geniu a fost el desigur, dar protestant nicicând.

Se știe pozitiv, că tatăl lui era catolic și că pentru refuzul lui de a frecventa bisericile anglicane, a fost chiar pedepsit. Dacă am admite totuși, lucru absolut nedovedit, că Shakespeare, a fost mai mlădios și de nevoie s'ar fi declarat anglican, nu este mai puțin adevărat, că în casa părinților lui, el a fost crescut în spirit catolic. Mentalitate catolică găsim și în scrierile lui Walter Scott, Wordsworth, Coleridge, Tennyson. »Acest aer medieval-catolic l'a dus în America, Langfellow« afirmă Baumgartner. Noi adăugăm că mentalitatea catolică a încântat și în secolul acesta pe marele romancier și nuveelist care fu Gilbert K. Chesterton, cel care la patruzeci de ani, îmbrățișează Catolicismul și trăiește ani întregi ca cel mai evlavios, mărturisind credința catolică și apărându-o cu talentul lui neîntrecut și cu bună credință.

În Germania, Klopstock, Lessing, Wieland, Herder, Goethe, Schiller sunt de la naștere protestanți, dar mentalitatea lor nu e de loc influențată de protestantism. Ei stau sub influența enciclopediștilor francezi și, oricât de vrăjmași ai Catolicismului s'au dovedit enciclopediștii mai toți, cu Voltaire în frunte, sunt ieșiți din școlile iezuiților și educația lor a fost catolică. Chiar Rousseau, deși protestant din Geneva, tot a fost într'un moment așa de mișcat de Catolicism, încât s'a lăpădat de calvinism și s'a mărturisit catolic. Dar revenind la Germani, Lessing în criticile lui se arată humanist și nu se sfiește a declara că preferă pe Papi »Papișorilor lutherani«. Wieland a fost protejat și influențat de un arhiereu catolic, de Carol de Dalberg, ultimul Elector al Maienței. Cele mai bune scrieri ale lui Goethe se înrudesc cu clasicii cei vechi și cu poezia catolică. În Wallenstein, Maria Stuart, în Fecioara din Orléans și în Cavalerii de Malta, Schiller scrie versuri absolut catolice. Leopold de Stolberg și Frederic de Schlegel simpatizează pe față cu catolicii, ca și Brentano, Zaharia Werner, Eichendorff. Unii din ei sfârșesc chiar prin a îmbrățișa Catolicismul.

Literatura universală se laudă cu Camoes, Ariosto, Tasso, Alfieri, Manzoni, Cervantes, Lope, de Vega, Calderon, Corneille, Racin, Molière, Boileau, La Fontaine. Toți catolici, ba unii chiar foarte evlavioși și toți sfârșesc

prin a regreta unele scrieri ușurele ale lor, cum au fost spre pildă Poveștile versificate ale lui La Fontaine.

În secolul XIX, nu a fost de loc altfel. Chateaubriand, La Martine, François Coppée, Octave Feuillet, Bourget, Alfonse Daudet sunt catolici. Chiar Victor Hugo, la început, a scris versuri de un catolicism neîndoios. Sainte-Beuve, și el a avut strânse legături cu Catolicismul. Se știe cât s'a trudit spre a opri pe amicului lui Laménais de a rupe cu Biserica.

În secolul actual, cu toată nebunia unora, atâția protestanți scriitori de valoare sfârșesc prin a mărturisi Catolicismul. Așa fu suedezul Iørgensen, autorul celei mai frumoase monografii asupra sărăcuțului din Assisi. Papini, italianul Papini, ispitit la tinerețe de materialism, revine mai apoi la credință și scrie »Viața lui Isus« care a distrus complect faima lui Renan.

Dacă ne ostenim, să privim nițel și la noi, vedem că cel mai de frunte cronicar al nostru, Miron Costin, a fost ucenicul Iezuiților polonezi. Părinții istoriei române, Petru Maior și Șincai, sunt elevi ai Colegiului de Propaganda Fide din Roma. Mai mult. Cele două traduceri mai însemnate ale Bibliei sunt: cea dintâiu de Constantin Cantacuzino, cel care își făcuse studiile la Universitatea catolică din Padova și a doua de Șamuil Klein, călugărul ce învățase carte la Roma. Incaile opera lui Klein și-au însușit-o toți ceice în urmă-i au tipărit Biblia în românește: Șaguna cași Societatea Biblică din St. Petersburg, Episcopul Buzăului cași Sf. Sinod din București în 1914. Dacă toți i-au făcut îndreptări mai mult sau mai puțin ferice, nici unul nu i-a pomenit numele, până când actualul Episcop al Lugojului, P. S. Ioan Bălan, a dovedit că toți acești editori ai Bibliei, nu au făcut decât să-l reproducă pe Klein. Și bine au făcut căci, după citirea criticilor D-lui T. Pisani, rămâne omul de părere, că mai bine tot așa se făcea și acum în urmă.

Intr'un foarte interesant studiu tipărit la 1935 în tipografia Mănăstirii Cernica, D. Rașcu dovedește că departe de a fi un închinător al lui Budha, Eminescu a fost foarte mult impresionat de Biserica Catolică. A cântat în versuri frumoase pe Fecioara Maria, a tradus din latinește litaniiile în care o proslăvesc cei de rit latin și, atât cât îi îngăduia direcția partidului pe care-l reprezenta, gazeta la care scria, »Timpul«, a publicat frumoase și inimoase articole în favoare Bisericii Catolice.

E firesc să fie așa pretutindeni și în toate timpurile, pentru că în Catolicism în sensul lui ecumenic, neescluzând din el nici unul din riturile în împărțășenie cu Roma, mai mult ca în orice altul, svâcnește Adevărul, Dragostea, Frumosul.

Trebue dar să nu se mai îngăduie ca acest adevăr să fie răstălmăcit în cărțile ce se pun în mâinile tineretului din ziua de azi.

M. T. C.

„Dumineca ortodoxiei la Oradea“

Cuvântul a fost creat de Cel ce a trimis Cuvântul în lume: *ca să vădească lumii adevărul. Cuvântul este, deci, haina adevărului, haina gândirii, haina simfiriei. Atunci când e creat pe trupul realității. Dar cuvântul întocmai ca o haină, rămâne, chiar desbrăcat de trupul adevărului, având o viață aparte de trupul de pe care a fost desbrăcat, putând fi folosit pentru acoperirea altor trupuri mai mici sau mai mari.*

Dar până când haina de stofă vădește lumii micimea sau mărimea trupului, scoate la iveală, în mod izbitor, că haina purtată n'a fost croită pe trupul ce se mândrește cu ea, pentru a-l arăta pe cel ce nu este conștient de această nepotrivire: caraghios, jalnic pe cel conștient, în același timp *cuvântul, haina simfiriei poate fi purtată multă vreme și între multe împrejurări de suflețe în cari simfirea etalată nu s'a născut*, căci pentru cei ce îndrănesc să se îmbrace cu hainele simfiriei străine, doar *faptele vin să le dovedească: cât de mici sunt în hainele croite pe sufletul mare al altora*. Evident deci că suntem conștienți de sensul cuvântului *Tată*, în gura lui Șile Constantinescu, ce și-a ucis cu atâta cinism părinții ca să le fure averea pe care s'o petreacă cu »iubita« lui în desfrânări. Dar simțim valoarea cuvântului paternității, născută din și prin jertfa lui Cristos, care a venit să fie tuturor toate ca să facă voia Tatălui său din ceruri.

Cuvântul *Duminecă*, născut ca »dies dominica«, zi de bucurie a sufletelor credincioase, pentru Învierea Domnului, zălog al Mântuirii noastre, *alt înțeles și conținut are pentru cei ce cred*, și altul pentru cei ce văd doar în ea o zi de odihnă a trupului: o zi de plăceri și de huzureală. Iar cuvântul „ortodoxie“ ce înseamnă dreaptă credință, are alt sens *pentru cei ce prin faptele vieții lor mântuitoare de suflet și neam se simt părtași ai dreptei credințe: dreaptă și cinstită, tocmai fiindcă e credința manifestată prin fapte, iar nu vorbă chemată să țină locul faptelor ce lipsesc*, — decât pentru cei ce-i simt puterea de iarba fiarălor a acestui cuvânt, de a se deschide uși ferecate, în dosul cărora sunt depozitate și pot fi posedate alese, nemuncite bogății ale lumii; cari simt că cuvântul roștit își dă aripi, care te înalță pe culmi de pe care stăpânești lumi îmblânzite de vraja ascultării lui.

Aceste sunt gândurile, ce ni s'au născut în sufletu-ne îndurerat, sub impresia celor cetite în No. 281 de Marți, 23 Martie 1937, al ziarului local »Noua Gazetă de Vest«, dela pag. 2; sub titlul atât de frumos și inofensiv: »Dumineca ortodoxiei la Oradea«. Articolul rezumă cele spuse într-o conferință de S. Sa iconom stavrofor Dr. Ștefan Munteanu, rectorul Academiei teologice ortodoxe, despre »ortodoxia națională«.

Nu putem ști cât de „academic“ și cu câtă »rară bogăție de argumente luxuriante« va fi tratat S. Sa subiectul după cum ne asigură ziarul, căci din

rezumat nu ne-am putut convinge, *lipsind chiar argumentele* afirmațiunilor gratuite, pornite de altfel din dorințe onorabile. În ce privește cuvântul »academic« se vede că are alt răsunset în mintea noastră, decât în mintea celui ce a putut să facă atâtea afirmațiuni pentru aprecierea cărora nu voim să găsim atributul cuvenit.

S. Sa conferențiarul, în locul atâtor *afirmațiuni*, pe care le va putea face mereu, tocmai fiindcă nu le va putea dovedi niciodată, nu făcea rău dacă se gândea să vorbească *despre ortodoxia credinței prin fapte, nu de ortodoxia românismului, nici de românismul ortodoxiei, mai puțin de confundarea lor*, posibilă doar pentru cei ce nu sunt familiarizați cu conținutul clar al nici uneia dintre cele două noțiuni.

Căci mare confuzie trebuie să fie în capul celor ce te tratează cu românismul lor, când li-se cere dreapta credință, și-și etalează ceea ce afirmă că cred, când li se cere românismul. Căci dacă aceste două noțiuni s'ar putea confunda, atunci românism n'ar fi decât ortodoxie, și-l rugăm noi pe S. Sa *să cerceteze faptele ortodoxiei*, după prescrișele canoanelor, *ale celor dela cari se cer faptele românismului și se va convinge că e prea puțin* pentru a-i lăsa să se poată mândri cu atât numai de pe piedestaluri de conducere, și să cerceteze *faptele de românism* ale celor ce se afirmă că le ajung acestea pentru a fi ortodocși și se vor convinge înșiși că nici la ușa purgatorului catolic nu vor îndrăzni să bată, cu atât de puțin valoros bagaj. Dar mi-te la ușa raiului ortodox, cu ce îndrazneală, vor bate *ca să creadă că li se va deschide?*

Ori, aceasta confundare e chemată să creeze doar confuzie în capetele celor zăpăciți *de interesul* ce-l au de a afirma aceasta: *ca să se împuțineze prin aceasta numărul eschimoșilor greco-catolici pretendenți la partea de focă preținsă ortodoxă*.

Cred că va înțelege însă S. Sa iconom stavrofor, că aceasta, *departe de a fi discuție academică* mai puțin e istorică, *nu e nici barem ortodoxă*: dreaptă și credincioasă, de vreme ce cu românismul nu are nimic de a face. Căci românismul și ortodoxia se contopesc doar în capetele celor ce nu știu nici ce-i una nici ce-i cealaltă. — *Bucuria noastră a Românilor, ortodocși și greco-catolici, a fost atât de mare și fructuoasă, în trecut, când ne găseam împreună în românismul primejdiei și al jertfei și ne vom găsi și pentru viitor, de câte ori va fi nevoie. Cei ce își închipue că vreau serios să ne scoată, în ziua huzurelii românismului din dreptul nostru, nu nouă ne strică, ci loruși. Dușmănia și ura atinge și zdrobește numai pe cei ce urăsc, iar noi ne vom ruga ca Dumnezeu să ierte pe ce nu știu ce fac, dar cu greu vor dobândi iertare cei ce din recredință induc în eroare mulțimile ce sunt nevoite să joare în vorba măiestrului ce se complace în a »greși.«*

Un Ungur din Budapesta sau cei influențați de ei ar putea să spună multe din dușmănia ce ne-o poartă, dar un ortodox de ce să afirme, ce nu poate dovedi, când nici ura, ce nu poate să o aibă, nu-l poate îndreptăți să afirme că: »*In plămada substanței n'a intrat nimic decât ortodoxia*«, fiindcă ortodoxul poate să știe, dacă vrea, consultând istoricii ortodocși, că: *la plămada creștinismului românesc n'a intrat nimic decât catolicismul roman*, acelaș, care l-a renăscut la 1700!

Ungurul dacă ar spune-o, ar vrea să facă desbinare între noi, asta e „binele“ lui: să creeze confuzie între noi, ca să i se pară lui că ne pare noauă bine, dacă micșorează numărul Românilor adevărți. Dar un Român ortodox nu poate să o spună tocmai fiindcă e Român și se pretinde ortodox: adevărat drept credincios. Dar Ungurii dacă o spun, o spun fiindcă se tem și dacă se tem de românismul nostru, se tem mai ales de al celor ce au în vinele crezului lor românismul Blajului, alui Inochentie Micu Klein. Chiar S. Sa cu greu poate uita că Blajul a fost stânca de care s'au izbit neputincioase valurile tuturor încercărilor chiar de „îndulcire“ a raporturilor dintre noi și Unguri, până ne stăpâneau. Blajul n'a cedat o iotă din crezul său care era crezul neamului. O știe aceasta foarte bine S. Sa. Nu e bine că a uitat-o așa de iute, dar mai ales nu e bine că vrea să „lumineze“ pe alții, când are atât de esențiale »lapsusuri« ale „memoriei“. Nu e bine tocmai pentru că și dânsul recunoaște: »*avem nevoie de caractere*«, de o curățire a omului de egoisme, de o înfrânare a pasiunilor și înobilarea conștiinței personale. Ori aceste caractere pentru trecut, dânsul poate știe, că le găsește într-o abundență, care nu s'a ivit decât odată în istoria acestui neam: după lumina altă în sufletul lui prin reunirea cu biserică ortodoxă a Romei urmașilor lui Petru, a vârhovnicului Apostolilor, lăudat ca atare de cărțile ortodoxiei și azi, pe cari însă, le-au uitat mulți cari se laudă cu ea. Și le vor găsi și azi, când neamul are mai mare nevoie de caractere, tot la urmașii în credința lor.

Par'că Părintele stavrofor nu cunoaște mai bine decât mine *superba galerie a caracterelor ce au luminat conștiința acestui neam, ce sta pe marginea prăpăstiei ființei lui și a credinței lui ortodoxe*: nu-i știe și apreciază mai mult decât mine, chiar prin japtul că pune atâtă trudă ca să-i acopere cu tăcere: pe un Șincai, Bărnăuțiu, Cipariu, Maiorescu, Bianu, Lucaciu, Bunea, Rațiu, Pop Cicio, G. Pop de Băsești, Barițiu, Suciu și atâția numeroși alții.

Dar și azi, S. Sa nu se închină, vrând nevrând, în fața atâtor caractere greco-catolice, *Români cel puțin așa de buni ca S. Sa, și prin naștere și prin tendințe și prin fapte și prin jertfele ce le aduc nerăsplățiți pentru românism*, în butul greco-catolicismului lor!

Noi nu vom spune însă că *numai noi am fost și suntem Români*; ne-ar fi rușine de rușinea noastră de Români să putem afirma astfel de lucruri, chiar când am avea puțința de a ne răzima pe vre-o iluzie oricât de înșelătoare ar fi! Pentru că noi, Sf. Voastră, suntem conștienți că *nu avem de aruncat nimic din ceea ce avem*, mai puțin de disprețuit! *N'avem cuib al trecutului, nici al prezentului vrednic de spurcat*; chiar vrednicia noastră ne oprește dela astfel de fapte puțin onorabile. *Noi ne dăm toată silința să păstrăm ce avem, să plivim și să creștem mica noastră bogăție sufletească românească*. Noi nu vrem să dărâăm biserițele, oricât de mici, în care se închină lui Dumnezeu și se roagă și se cresc caractere pentru neam, pentru a ne servi iluzia că vom edifica, deasupra ruinelor, catedrale închinării aceluiași neam.

Nu sdrobim credințe existente și reale cu alătea rădăcini în trecut, de atâtă tărie în prezent și bogăție de nădejdi pentru viitor, rezerve pentru un neam întreg, care nu mai știe ce să creadă, că se dărâăm realitatea, pentru iluzia că se va edifica palat din vorbe frumos sunătoare cu melodii ce-i amintesc sunetul chimbalelor amintite de Sf. Pavel.

Pentru că, Sf. Voastră, neamul n'are nevoie nici folos, decât de cei ce cred într'adevăr și aceasta o arată prin faptele creștinești ale vieții lor. *De cei ce se laudă numai cu credința și românismul lor n'are nici un folos*.

Nu le spun acestea fiindcă ne-am teme de lupta inconștient de conștientă ce se dă împotriva noastră cu vorba, chiar cu tendințe șoptite, dar nemărturisite: *vorbele se năruie în fața stâncii faptelor*, iar creștinii adevărați, ai dreptei credințe nu s'au temut nici de fapte și și-au dat chiar viața pentru credință și neam.

Inima noastră e gata de orice jertfe pentru neam, chiar de ar fi împotriva noastră toți cei ce nu-și dau seama de răul ce-l fac neamului dar mai ales și-l fac și-și prin ura ce și-o oploșesc în sufletele lor menite spre bogății mai frumoase; *chemate să crească și nutrescă în ele dragostea de frate, a toate înțelegătoare, înțelegătoare* chiar a propriilor patimi și păcătoșenii.

Dacă astfel am putea pricepe ortodoxia și frățietatea, S. Voastră, și românismul, și creștinismul, n'am mai fi în situația să ne plângem cum se plânge cel ce vă rezumă pe Sf. Voastră, că: »*puterea lumească nesocotește biserica*«. Căci atunci puterea lumească nu s'ar simți înălțată ca să ne poată disprețui!

E bine dealtfel să știe S. Sa, care s'a arătat »*un cunoscător*« al papalității, că *singura biserică, care nu e nesocotită de puterea lumească, e biserica Romei lui Petru* singura care îndrăznește să spună vetoul, fără considerații, să lupte chiar împotriva oricui ar îndrăzni și a îndrăznit să încerce a dărâma cetaatea lui Dumnezeu pe acest pământ în oricare parte a lumii: în Spania, Maroc, Germania. E biserica pa-

pismului, pe care Sf. Sa ar fi mai mângăiat, dacă ar putea avea mândria că o înțelege, chiar dacă nu ar avea tăria să o urmeze. Căci cu teoriile necugetate copiate după alții, și mai neînțelegători, să ne slăbească!

A trecut cel puțin pentru noi, vremea de a mai putea fi îmbătați cu apa rece a unor *vorbe frumoase în aparență, căci în realitate frumos nu e decât adevărul*. Nici pentru Românii ortodocși conștienți papismul nu mai e un postav roșu, *ci o realitate creștinească, iar creștinismul nu e făcut numai pentru Români, de vreme ce ni-se pare, că Isus Hristos a venit să mântue toată lumea, până și pe Jidovi. Acesta e internaționalismul catolicismului-creștin pentru cei ce pot și vreau să înțeleagă. Dar înco lo catolicismul e atât de național în oricare popor ca și ortodoxia. Catolicii din Franța sunt Francezi, cei din Italia Italiani, după cum ortodocșii din România sunt Români, iar cei din Bulgaria Bulgari, cei din Grecia Greci. Cred că S. Sa va fi explicat ascultătorilor săi pentru ce națiile apusului sunt atât de înaintate în cultură și naționalism luminat, în butul catolicismului lor, ori poate a auzit că toți gânditorii de seamă socotesc cultura lor de rezultate chiar ale catolicismului lor?!* Dar și aceasta o știe S. Sa tot atât de bine ca și mine, *că noi nici atât navem de a face cu catolicismul național unguresc cât au de a face ortodocșii români cu ortodoxia bulgară sau greacă, ambele naționale, probabil nu românești. Dar care descreerat ar îndrăzni să aducă ortodocșilor români insulta că ar avea simpatii bolșeviste comuniste, pentru simplul motiv că Rusia care a fost stâlpul ortodoxiei, azi e al comunismului. Credeți-mă S. Voastră că nu sunt mai cu scaun la cap neodihniții care se complac în a înșinua legături între catolicismul unguresc revizionist și între greco-catolicismul nostru cel puțin așa de național românesc, ca ortodoxismul D-vs. Mare doctor înseamnă că se va chema acela, ce va pute scoate din capul acestora ideea fixă, de care inconstienții se simt mândri și norocoși că-i persecută.*

Să nu se îngrijească deci S. Sa de patriotismul catolicilor »internaționali«, *se îngrijesc aceia, prin faptele vieții lor, cum s'au îngrijit în toate timpurile și în toate țările popoarele catolice cari au avut norocul să-i aibă părtași ai sângelui și dragostei lor. Se îngrijește și azi, în Spania, așa cum poate, dar încercă cu multe lupte, enorme jertfe!* chiar și ai noștri, *când au vrut să aibă luptători, martiri chiar, pentru cauza creștinismului, s'au simțit nevoiți să facă drumul lung al Spaniei, unde de altfel catolicismul a fost totdeauna mai aproape ca oriunde, de intoleranța S. Sale. De sigur mângăierea noastră, chiar a celor ce nu suntem de credința celor ce au făcut aceasta, era tot atât de mare, de ar fi putut cei ce au avut gândul să facă aceeași jertfă pentru creștinismul ortodox al Rusiei, sdrobiți, spre nemângăierea doar a Papei dela*

De-asupra oricărei alte realități stă suprema, unica Ființă supremă, Dumnezeu, Creatorul atotputernic al tuturor oamenilor. Aceasta realitate supremă, Dumnezeu, e osânda cea mai absolută a nerușinatelor minciuni ale comunismului. Și într'adevăr, Dumnezeu este, nu pentru că oamenii cred; ci pentru că El este, pentru aceea crede în el și i se roagă oricine, cine nu-și închide de bunăvoie ochii în fața adevărului.

(Pius XI, Enciclica Divini Redemptoris, 19 Martie 1937).

Roma, fără opoziție decât verbală, căci armatele albe își apărau doar proprietățile, înainte de a-și apăra credința! *Mândria unui Alacazar rusesc ar fi constituit un titlu de glorie pentru toți credincioșii naționali și »internaționali«, ortodocși și catolici. Cu toate acestea nu vrem să contestăm noi dreptul S. Sale de a întări credința ortodocșilor, cari cred în cuvântul S. Sale, chiar »să o înalțe pe culmile pregătite de o vieță trăită conform cu preceptele Evangheliei«, cum atât de frumos se afirmă despre P. S. Sa Episcopul Nicolae.*

Dar de aici, până la servirea de patimi și ură în ambalajul creștinesc al dragostei, e o distanță, pe care ne-am silit îndurerați a vedea cum vreau să o sară spre paguba lor și a neamului, cei ce încă nu-și dau seamă că nu spre folosul și binele mânei drepte, sângerează mâna stângă. Dar nici am voit să îngăduim prin tăcerea noastră, *să se mărească crezul acelora ce zie binelui rău și răului bine spre marele rău al neamului acestuia care azi are mai mare nevoie de liniștea adevărului mântuitor și spre paguba căruia se purcede la întărirea credinței în magia cuvintelor descântate. Vieța nu are nevoie de cadavre pe cari să se înalțe cei vii pentru ca să se dovedească vii, dacă nu cumva li e vieța de natura viermilor ce își încep vieța după încetarea vieții, trăind din carnea cadavrelor descompuse*

Faptele, faptele
nu oala cu laptele

dragii bunicii! ne spunea în copilărie bunica noastră, mare postelnică, când ne prindea drumurile burfii întoarse spre oalele cu smântână. Faptele credinții ne vor mântui pe noi și neamul. Oala cu lapte ne poate doar oferi iluzii de justificarea atitudinilor, pe cari altfel nu le-am putea nici înțelege.

Dar mai ales să nu uităm *nici noi nici voi, S. Voastră, că ortodoxia și catolicismul sunt atribute, reale, în măsura realității CRESTINISMULUI care le susține și le dă vieță, care dacă lipsește, păcat de atâta vorbă pentru nimica toată. Iar creștinismul e adevăr și dragoste. Acest adevăr îl simțim noi în*

trecutul, prezentul și viața noastră. Aceasta dragoste v-o oferim prin faptele vieții noastre pentru mântuirea neamului.

Nu teama ne îndeamnă să vă ieșim înainte cu ramurile de maslin ale păcii. Noi am fi mai fericiți să fiți atât de tari, pentru binele neamului, ca să n'aveți nevoie de pilda credinții și a dragostei noastre pentru voi, dar n'a sosit vremea odihnei noastre, mai puțin a dispariției noastre atât de strașnic dorite de cei ce nu sunt ceea ce se afirmă a fi! Neamul are nevoie de noi! De n'am fi, am trebui creați, chiar pentru binele ortodoxiei, cel puțin ca termen de comparație și îndem pentru lupta dreaptă dată spre binele neamului, care ca și în trecut, tot astfel și în prezent și în viitor, își va găsi în noi și între noi, bărbații de care are nevoie, să se jertfească, ca din sămburele jertfei lor să crească arborele iz-

bânzii sub crengile răcoritoare ale căruia să se odihnească mântuit neamul întreg.

Aceasta e istoria neamului, de când e conștient! Nu vorbele, celor ce nu pot cel puțin prin tăcere să-și ascundă micimea de suflet, îi vor opri cursul triumfal spre piscul înfrățirii și al închinării noastre a tuturor sub steagul aceleiași credințe — când Cel ce dă de sus tot darul desăvârșit, va crede că, peste neurednicia noastră, i-a sosit ceasul!

Și până atunci, să dăm lupta fără odihnă împotriva patimilor și a păcătoșeniei noastre, căci avem multe de curățit în ambele strane, ca să facem posibil să amuțescă glasul celor momiji dintre rândurile noastre de secte — de sufletele cărora vom da seamă — ca să se poată înălța biruitor la ceruri glasul glorios al celor ce'n smerenia sufletului lor își mărturisesc, credința faptelor săvârșite, pe care văzându-le, — cei chemați să le vadă, — să poată preamări pe Tatăl nostru cel din ceruri. Așa să fie.

Prof. Augustin Cosma.

Comemorarea lui Ion Creangă

— Festivalul Școlii Normale Române Unite. —

Cu prilejul împlinirii alor o sută de ani dela nașterea lui Ion Creangă, memoria marelui prozator s'a împărtășit de pioase comemorări pe întreg cuprinsul țării. O dovadă că opera lui trăiește intens în sufletul generației actuale. Nici Oradea noastră cu o serie de instituții de educație și cultură nu putea să rămână streină de un asemenea praznic. Inițiativa a venit din partea Școlii Normale Unite care, pe cât se pare, a fost în timp între cele dintâi pe întreaga țară.

Festivalul s'a dat în sala teatrului »Regina Maria« în după masa zilei de 14 Martie crt. în fața unui numeros public între cari remarcăm prezența I. P. S. S. Episcopul Dr. Valeriu Traian Erențiu, precum și o afluență mare de profesori și elevi dela școlile secundare din localitate.

Festivalul începe cu conferința D-lui profesor dela Universitatea din Cluj, Dr. Sever Pop, care în cursul unei ore prezintă pe Ion Creangă — omul și opera. Copilul din Humulești, mediul sătesc, strădania părinților țărani, în deosebi a mamei pentru a-și învăța copilul, Creangă institutorul din Iași, prietenia cu marele poet Mihail Eminescu, cercul Convorbirilor, sunt momente ce au fost trăite din plin prin măiestrita evocare a distinsului conferențiar. Disecarea minuțioasă și subtilă ne vedește arta și trăinicia operei lui Creangă.

După ropotul de aplauze urmează programul artistic. »Povestea unui leneș«, scenetă interpretată de către elevii din cl. IV. ai școlii de aplicație, ne face să gustăm o parte din savoarea povestirilor lui Creangă. Copiii se mișcă ușor, natural; adevărați mici artiști. Hărnicia institutorului Fr. Matta, dublată de pricepere se vedește și de astădată.

Lecturi și tablouri din »Amintirile« lui Creangă interpretate de către elevii școlii normale, ne redau

câteva scene autentice din copilăria scriitorului. Un moment duios de impas: hotărîrea părinților de a l trimite mai departe la școală și intervenția bunicului David cu vorbe cumpănite și decisive, au mișcat adânc sufletele asistenței. Remarcăm și tabloul cu pupăza și iarmarocul cu nota lui de haz copilăresc. S'au achitat admirabil elevii: T. Bal cl. VIII prin o lectură clară și nuanțată; Petrușca cl. VII în rolul lui Ștefan (tatăl lui Creangă), Vezentan cl. VII (David Creangă), Dragomir cl. V. (Ion Creangă), D-ra Manu (mama lui Creangă), Gălgău cl. VII (bătrânul târgoveț din iarmaroc). A surprins plăcut și recitarea elevului Șt. Bălșianu din cl. IV a șc. de aplic. cu poezia didactică din abecedarul lui Creangă »Nu lucrezi, n'ai ce mânca«

Partea a treia a programului cuprinde bucăți muzicale. Corul elevilor dela școala normală de sub conducerea d-lui prof. Ambrosiu Ilușiu pentru acest festival a pregătit Cisla de Ciprian Porumbescu. Scenetă comică ce a fost mult aplaudată. Corul s'a impus și de astădată prin o tehnică ireproșabilă, prin un simț dezvoltat pentru muzică, prin farmecul ariilor și întreaga atmosferă românească a compoziției. D-l profesor Ilușiu a făcut o fericită alegere pentru această ocazie. Programa se încheie cu arii naționale cântate de către fanfara școlii dirijată de d-l Lt. V. Macovei, executate cu gust și secerând aplauze și bisări bogate. Relevăm prestația muzicală a elevilor Șoș cl. VIII, Vasil Vasile cl. VIII, Gălgău cl. VIII, Petrușca cl. VII. Festivalul s'a încheiat la ora 19 într'o atmosferă bogată în impresii.

A fost o comemorare românească înălțătoare, iar școala normală română unită a dat dovadă și de astădată că păstrează cultul tradiției și sufletului românesc.

Un participant.

„Divini Redemptoris“

Nousprezece Martie din acest an, praznicul S. Iosif, logodnicul Sfintei Fecioare și patronul muncitorilor creștini, ne-a adus o scrisoare pontificală de o covârșitoare importanță și actualitate: **enciclica Divini Redemptoris**, despre comunismul ateu. Importantul document a stârnit o vie satisfacție în rândurile tuturor creștinilor, indiferent de confesiune. Presa mondială reproduce din ea lungi pasagii, comentându-o pe larg și definindu-o un document care va sfida timpurile. Trebuie cetit și meditat textul întreg al acestei scrisori, destinate să aibă în sferele sociale ecouri mai vaste decât însuși **Quadragesimo anno**, pentru a ne da seamă de ea.

În cele 82 de paragrafe, cum este împărțită, arată originea sbuciumului pământesc dintre bine și rău, atitudinea de totdeauna a Bisericii față de comunism, doctrina și roadele lui, luminoasa învățătură a Bisericii precum și remediile împotriva lui. Preciziunea adevărat științifică a celor tratate, obiectivitatea și limpezimea expunerii vor face ca această enciclică să rămână cel mai luminos document al timpului nostru. Se mai arată apoi în chip deosebit incompatibilitatea absolută dintre catolicism și comunism și imposibilitatea colaborării lor. Civilizația și comunismul nu pot fi de acord, nici nu poate cineva fi catolic și comunist în același timp. În urmărire nu există un „comunism creștin“, cum pretind unii, deoarece între creștinism și comunism există prăpastia nesfârșită dintre adevăr și greșală. Enciclica lovește fără de milă în greșală, dar crușă, ba, are o mare compătimire și milă față de persoane, mai ales față de muncitori, cărora urea să li se sa-

tisfacă cererile și doleanțele juste, aplicându-li-se principiile dreptății sociale și creștine. În chip deosebit atrage atențiunea tuturor că nu este timp de pierdut, lupta trebuie începută cât mai neîntârziat.

Azi cine nu se opune comunismului cu toate mijloacele ce-i stau la îndemână, îl favorizează. Face apoi trista constatare, că presa, chiar și cea creștină, nu denunță îndeajuns primejdia comunismului și nu se ocupă îndeajuns de învățăturile sociale ale Bisericii. E de remarcat, și nu fără motiv, că nu este acesta cel dintâiu semnal de alarmă a primejdiei ce paște întreaga civilizație, amenințându-o cu o nouă barbarie. Biserica a osândit mereu comunismul dela începuturile lui (Pius XI, 1846), cum se arată de altfel și în enciclica de față. Iar actualul Cap văzut al Bisericii de câte ori n'a vorbit în cursul lungului său pontificat despre acest „fals ideal“! Mai nou în memorabila cuvântare dela deschiderea Expoziției Mondiale a Presei Catolice din 12 Mai 1936, apoi în cuvântarea adresată refugiașilor spanioli în 13 Septembrie 1936 și în mesajul de Crăciun. S'a adresat atunci oamenilor de „bună voință“. De data aceasta, însă, se adresează oamenilor de „bună credință“. Iată de ce această enciclică, a cărei traducere românească o anunță distinșii redactori dela „Farul Nou“, n'ar trebui să lipsească de pe masa nici unui bun creștin. Iar Preacucernicii păstori sufleteși vor trebui s'o comenteze și s'o explice pe larg credincioșilor. O enciclică ca aceasta, nu trebuie să rămână nici la noi, ca atâtea alte lucruri, numai slovă moartă!

Episcopia de Hajdu-Dorogh

de I. GEORGESCU

Un an de zile am privit pasivi. De aici înainte nu mai urmărim această atitudine. E timpul să se strige un energetic *în lături!* tuturor nechemărilor, tuturor îndrumătorilor de contrabandă, tuturor anonimilor ireponsabili. Ca încheiere, el roagă pe cei dela conducerea P. N. R. să-și reglementeze organul său de publicitate și să ne scutească de ispita de a-l crede complicele atâtor pușcă în lună. »Cu organele neoficioase și neautorizate«, observă tot acest autor, »vom isprăvi noi în timpul cel mai scurt«.

Această intervenție energetică își produce efectul. *Românul*, simțindu-se vinovat, abia poate îngăima câteva scuze în fața lui »Bayard-Păclișanu« (No. 230 din 31. 10. 1912). Acesta, însă, nu e omul care să tacă. Într'un nou articol »Pentru Românul«, publicat tot în *Unirea* (No. 113 din 29. 10. 1912), el arată că nu e rău mai grozav decât confuzia și anarhia. Dușmanul

nostru secular de nimic nu s'ar bucura acum mai mult ca de un războiu fratricid, între clericii și laicii români. Tot în acest No., d-sa îl pune la punct pe »v. mol«, din *Gazeta Transilvaniei*, care cerea, pur și simplu, abandonarea unirii și trecerea la schismă. Și această punere la punct își atinge țelul.

În alt articol »Soluții în chestia episcopiei ungrești«, publicat în același ziar (No. 118 din 12. 11. 1912), Z. Păclișanu, după o reprivire a problemelor puse în discuție, se oprește la diferitele soluții propuse în chestia episcopiei de Hajdu-Dorogh: 1° se cerea trecerea tuturor Românilor uniți la ortodoxie. Această soluție ar fi cea mai dezastruoasă, echivalând cu sinuciderea. 2° se cerea ca cel puțin Românii anexați, împotriva voinței lor, la Hajdu-Dorogh, în semn de protest, să se facă ortodocși. Autorul avertizează că, prin aceasta, se aduce cel mai mare pericol asupra bise-

ricii ortodoxe române. A doua zi, guvernul maghiar vine cu un proiect de lege pentru înființarea episcopiei ortodoxe maghiare — pusă în vedere și ea — ceea ce se face cu mult mai ușor, cerându-se exclusiv votul majorității parlamentului, nu și aprobarea Romei. 3° se cerea rezistența pasivă. Propunere frumoasă, însă, practic nerealizabilă. Cine-i botează, cine-i spovedește, cine-i cuminecă, cine le dă ungerea de pe urmă, cine-i cunună, cine-i înmormântează pe credincioșii împinși în rezistență pasivă față de episcopia de Hajdu-Dorogh? Unica soluție e a 4-a, propusă mai întâi de d-l N. Iorga și acceptată și de autor. Acesta observă că *Românul* din Arad, care a reprodus aproape tot ce s'a scris la Români asupra mult discutatei episcopii, părerea d-lui N. Iorga n'a găsit de cuviință s'o reproducă. Semn că directorul lui, V. Goldiș († 1934), secretar al consistorului neunit din Arad, membru în toate consiliile bisericii sale dominante, era de atâtea ori întâiu ortodox, apoi Român. De aceea, această părere merită să fie reprodusă în întregime aici din *Neamul Românesc* (No. 38 din 16. 7. 1912 p. 1234). Iat-o! »După ce episcopia Haiducilor este«, scrie d-l Iorga, »neapărat că nu se mai poate reveni. Războiu cu S. Părinte, cine dintre supușii săi l-ar putea face? Schisma, întoarcerea la legea veche, cum cereau unii — și trebuie cerute numai lucruri cari se pot — dar e o întregă clasă, cu o tradiție mai mult decât de două ori seculară, care n'ar îngădui-o cu niciun preț! Și, într'un asemenea caz, poporul nostru ar pierde averi, drepturi, lăgături extrem de prețioase. — Se poate face, însă, altceva. La asemenea samavolnicii, rezistența tăcută, îndărătnică, se impune și ea izbuteste adesea. Trebuie să se combată dușmanul din timp și neîntrerupt. Mai la urmă, o biserică nu e o temniță, și cu puțină silință poate găsi oricine în apropiere biserica pe care o dorește. Și țărani români cu graiul împestrițat ori schimbat vreau această biserică și nu batjocura vlădicăi haiducul. — Episcopii uniți au datoria de a începe această luptă pentru limba liturgică și de predică a națiunii lor. Și au dreptul să o facă. Intr'o țară cu mai multe religii, ele se concurează neconținut, prin firea însăși a lucrurilor. Uniții caută a smulge dela ortodocși, ortodocșii dela uniți, calvinii și catolicii stau pe picior de războiu în Ungaria. Parohiile, odată răpite, nu vor fi date înapoi, dar biserica unită de limbă românească are voie să atragă spre sine, să fie în legătură cu dânsa pe toți aceia cari numai pe dânsa o vor în conștiința lor creștină și românească«. — Această părere și-o însușesc și profesorii dela Academia Teologică din Blaj, grupați în jurul revistei *Cultura Creștină* (No. 13 din 10. 9. 1912 p. 388). Ea adaogă că comitetul de o sută, redus la 50, apoi la 20 de membri, în frunte cu vajnicul luptător George Pop de Băsești, să-și facă datoria după cea mai bună a sa conștiință, înființând, la nevoie, nouă parohii românești în cele vechi anexate la

Hajdu-Dorogh, în temeiul principiului exteritorialității, în virtutea căruia, în bună parte, s'a fondat această episcopie, având parohii și la Buda-Pesta și la Macău și la Oradea.

Afară de No. amintit, închinat în întregime, episcopiei de Hajdu-Dorogh, revista *Cultura Creștină* închină număratoase alte pagine diferitelor ei probleme. Și, fiindcă guvernul maghiar și senatorul Szabó Jenő, animatorul principal al mișcării »patriotice« pentru noua episcopie, invocă date statistice, colaboratorul acestei reviste șr. [Ștefan Roșianu, atunci profesor, acum canonic în Blaj] publică el (a. III, 1913, pag. 23—27) date statistice privitoare la ea, culese la fața locului. Din aceste date rezultă că, din cei 73.225 de Români, abia 35.417 știu ungurește, fără ca însă să se considere Unguri, restul fiind Români curați. La fel îl pune la punct P. S. Al. Nicolescu (a. IV. 1914 p. 98, 141, 203), actualul episcop al Lugojului, pe atunci prof. la Academia Teologică, pe numitul Szabo, pentru tendențioasa sa scriere. întemeiată pe date statistice false, referindu-se cu deosebire la statisticieni, etnografi și geografi maghiari. Pentru a evidenția falșitatea statisticilor ungurești, ajunge să menționăm că, pe când, în perioada de 20 de ani, dela 1850 până la 1869, când numărătoarea populației o face guvernul austriac din Viena, sporul Maghiarilor e numai de 52.000, — pe atunci, în perioada de abia zece ani, dela 1890 până la 1900, când sunt ei la putere, sporul lor e de 473.000, adică de 18 ori mai mare. Voilă justement comme on fait la statistique en Hongrie! — Tot așa nu era prea greu să dovedească această revistă și, în general, presa română unită tendența de desnaționalizare a episcopiei de Hajdu-Dorogh. Cea dintâi măsură a conducătorilor ei e înlocuirea vechei limbi românești cu limba maghiară. Aceasta împotriva bullei de înființare și a decretului de executare, care prevăd folosirea vechei limbi eline, cu excluderea totală a limbei naționale. Chiar la înscăunarea actualului episcop de Hajdu-Dorogh, Miklósy István, toată slujba se face numai în ungurește. Iar cu ordinul No. 3931 din 1913, acest episcop împotriva canoanelor, dă un »directoriu bisericesc pe anul 1914« [Templomi utasítás az 1914 évre], în care nici o literă, necum vorbă, nu e grecească, ci toate textele citate sunt ungurești, limba de dragul căreia s'a indus în eroare S. Părinte și de dragul căreia s'a tulburat conștiința religioasă a sute de mii și milioane de oameni.

Situația penibilă în care se găsesc acești Români la data de care vorbim e fidel zugrăvită în rândurile ce urmează din »Solia dela Blaj« în *Unirea* (No. 112 din 26. 10. 1912), semnate de Ioan Coltor († 1933), atunci profesor, mai târziu canonic și subsecretar de Stat la departamentul Sănătății publice, al Muncii și Ocrotirilor sociale în România întregită. »Orbecăm într'o noapte neagră«, scrie el; »cerul este acoperit de nori grei; stelele și luna nu se mai văd; luntrea

»Un al treilea ajutor puternic pentru răspândirea comunismului e un adevărat complot al tăcerii dintr'o însemnată parte a presei mondiale necatolice. Zicem complot, fiindcă nu se poate explica altfel cum o presă atât de lacomă să semnaleze chiar și micile incidente zilnice, a putut să tacă atâta vreme despre grozăviile [săvârșite în Rusia, în Mexic și chiar în o mare parte a Spaniei, și vorbește relativ [atât de puțin despre o organizație atât de vastă cum este comunismul din Moscova. Această tăcere se datorează în mare parte unor motive politice mai puțin prevăzătoare, și e favorizată de diferite forțe oculte care de multă vreme încearcă să distrugă ordinea socială creștină».

(Pius XI, Enciclica *Divini Redemptoris*, 19 Martie 1937).

Bisericii noastre plutește pe coamele spumoase ale valurilor ce o isbesc din toate părțile... E întuneric și postul este departe; singura lumină ne-o dau scântekerile fulgerelor ce spintecă văzduhul [și licărirea aproape pierdută sub orizont a farului dela țarm... Sufletele noastre sunt pline de amărăciune și tremurăm de frig sub *povoitul de apă turbure ce ne plouă pe trupuri*, — de temut, însă, nu ne temem; frică, însă, noi nu avem, căci postul e departe, dar *sigur* și, la cârma luntriței noastre lovite de valuri nebune odihnește Christos, care toate le știe și toate le poate, Christos care mulcomește talazurile și oprește furtuna, iar în sufletele noastre arde aprinsă făclia alor două iubiri învingătoare pururea: *a iubirii de legea noastră sfântă și a iubirii de neamul nostru scump*. — Alios vidi ventos, aliasque procellas».

Cu cele două iubiri în [suflet, Românii uniți înfruntă urgia maghiarizării, infundând temnițele, suportând lovituri de săbii și baionete, procese și amende nesfârșite, până când în toamna anului 1918 se năruie păreții întunecatei temnițe care fusese Ungaria și cei osândiți se văd liberi. La 13. 11. 1918 în Satu-Mare, apoi la 18. 11. 1918 în Careii-Mari, se constituie vicariatul național român în frunte cu preotul Romul Marchiș. La fel, procedează și cei din Secuime la 11 și 26. 11. 1918 în Târgu-Mureșului. În urma acestor fapte, nunțiul apostolic din Viena, contele Teodor Valfrè di Bonzo, arhiepiscop de Trapezunt, cu ordinul No. 16.475 din 10. 5. 1919 scoate 42 de parohii de sub ascultarea episcopului de Hajdu-Dorogh și le trece sub aceea a episcopului D. Radu din Oradea. De asemenea cu ordinul No. 17.669 din 29. 7. 1919, același nunțiu apostolic detașează dela Hajdu-Dorogh tot vicariatul Secuimii, cu cele 35 de parohii, atașându-le din nou arhiepiscopiei și mitropoliei din

Blaj. Această stare de lucruri, pe lângă concordat, e confirmată și de decretul No. 482—33 al Sacrei Congregații pentru Biserica Răsăritului. Cităm aceste fapte și decrete, fiindcă ele încă sunt înregistrate, dacă nu discutate în presa românească.

Așa trece urgia Hajdu-Doroghului la auzul numelui căruia Români tresar ca la amintirea unui vis înspăimântător.

Momente, când atenția fără întregi se îndrepta spre Biserica unită și, prin ea, spre Biserica Romei și spre suveranul ei pontif, mai sunt votarea noii constituții (1923), a legii cultelor (1928) și ratificarea concordatului încheiat între Vatican și România la 10. 5. 1927, întâmplată în Maiu 1929.

Ele sunt, însă, prea apropiate. Ne lipsesc și perspectiva și alte condiții pentru a le putea înfățișa cu destulă obiectivitate istorică.

Sionulu Romanescu

dela Viena (1865—1872), redactat de profesorul preot Grigorie Silași, atunci director de studii al colegiului teologic S. Barbara, mai apoi profesor de limba română la universitatea din Cluj, e întâia revistă mensurală, pur bisericească, a Românilor Uniți. Cele redactate de G. Barițiu și chiar de T. Cipariu, precum știm nu au acest caracter exclusiv. Redactorul »Sionului Romanescu« își dă seamă că, pentru bunăstarea spirituală a societății, se cere neapărat un cler luminat. Iar, pentru a avea un asemenea cler, trebuie »a lății în clerul nostru cunoștințe religioase, a întări legătura unirii în credință cu sfânta mamă-biserică a Romei, a păstra integritatea moralității în societatea noastră bisericească, a lămuri și statori disciplina și ritul nostru, moștenite dela strămoși și garantate de scaunul apostolic, a stărni și nutri iubirea către studiul acestora, cum și a istoriei bisericești universale și naționale, a clarifica chestiunile noastre bisericești-sociale, va fi pentru coloanele Sionului Romanescu obiect bine venit«, zice redactorul lui. E remarcabilă și atitudinea pacinică față de cei cu alte convingeri religioase, orientându-se, în această privință, după Malahia II. 10: »N'avem toți un singur Tată? Nu ne-a făcut un singur Dumnezeu?« (No. 1 din 1. 7. 1865 p. 1—2).

E vrednică de reținut și năzuința redacției »ca școala română să nu se deslipească de biserică« (No. 1 din 15. 1. 1872 p. 1—2).

Cel dintâiu care folosește fiecare prilej binevenit, pentru a întări legătura unirii în credință cu sfânta mamă Biserică a Romei, este însuși redactorul Silași. Rectificând niște date istorice greșite din ziarul »Eclesia« de sub conducerea arhimandritului Clement Nicolau, el găsește că nimic nu e mai stricacios frăției și împăciuirii decât »necunoștința și neapropierea reciprocă«. Dacă toți creștinii au datoria de a înfăptui idealul de

unitate al Mântuitorului, Românii o au în chip deosebit. »Oare în special strănepoții lui Traian să fie uitat ei într'atăta leagănul gîntei și al religiunii lor«, întrebă el, »cât să nu se deștepte odată și să se năzuească a se apuca ei în prima linie, de nobila, sfânta, dumnezeiasca operă a reîmpăciuirii?« Și îndată adaogă: »Impărecherea bisericilor occidentală și orientală a fost un eveniment cu mult mai fatal în consecințele sale, iar reunirea lor promise o eră de urmări cu mult mai fericoitoare pentru omenime decât ca, la acest cuget, să nu se aprindă dorul și speranța grabnicei realizări a acesteia în tot sufletul creștinesc«. Memorabile cuvinte!

Altă dată, laudând același ziar purtarea lui Marcu, mitropolitul din Efes, la sinodul ecumenic din Florența, redactorul »Sionului romanesc« observă: »Dacă reprezentanții ambelor biserici la cereasca operă a unirii vor aduce cu sine a priori spiritul de contradicțiune, atunci, firește, că cu Marcu Eugeniu al Efesului împreună, nu vom subscrie și nu vom face pînă-i lumea

nimic; atunci nu patru ci patru sute de puncte (cum spun că s'ar fi exprimat cutare arhipăstor ort.), vor forma nefericitul părete despărțitor pe frate de frate«. Numai duhul păcii și al frăției ne va duce la mult dorita unitate.

Tot într'o discuție cu »Eclesia«, Gr. Silași ține să precizeze că primatul papal nu e legat de stăpâniri lumești. »Papa dela Roma«, zice el, »a fost vicarul lui Isus Christos și capul văzut al Bisericii Lui, mai opt secole, fără să fi avut domeniu temporal; tot așa va fi el, și în viitor, capul creștinătății, cu — ori fără domeniu temporal...« În această privință, autorul dovedește una din cele mai uimitoare viziuni clare. Apoi arată că oricâte răsturnări și prăbușiri îngrozitoare ar turbura omenirea, o singură voce se ridică în auzul lumii întregi și aceasta e vocea părintelui din Vatican. Chiar dacă, în mijlocul acestor turburări, s'ar întâmpla ceea ce procește »Eclesia«, ca Papa să n'aibă unde să-și plece capul, prin aceasta el se va asemăna tot mai mult Aceluia, al cărui locțiitor este el pe pământ«.

CRONICI

— **Cercul agrist »Spinuș și jur« la Spinuș.** Constituit în 14 II. c. numitul cerc agrist de 21 III. c. și-a ținut prima ședință ordinară la *Spinușul Păr. L. Moza*. Programului propriu zis îi premerge Inzeratul, urmat de „*Binecuvântarea Euharistică*“, oficiată de PP. F. Lazin-Sfârnaș; Pitic-Derna și Gh. Erdei-Fegernic. Predică, dela inimă la inimă, Păr. Gh. Miclăuș-Sarcău, despre „*Existența lui Dumnezeu*“. Dela Biserică mulțimea drept credincioasă se îndreaptă spre școala primară din loc, unde începe desfășurarea programului, început de D-I I. Man inv. — președintele cercului — cu un simțit cuvânt de deschidere. Conferențiarul zilei e D-I inv. Crișan-Sacalasău, cu: *Societățile religioase*. Nu mai puțin reușită e partea artistică a programului, cu frumoase coruri și poezii, recitate de elevii școlii primare din loc. Tot în cadrul programului D-I inv. dir. I. Todan-Sarcău, rostește o însuflețită cuvântare antirevizionistă. Tânărul inv. e îndelung aplaudat de numeroasa asistență. De remarcat D-na Moza, D-na Orboai, D-na Pașca, D-șoara I. Heger, D-I Badea inv., D-I Pașca, D-I Bihari, Păr. Chișbora, G. Buzaș cleric abs. etc. După cuvântul de închidere al Păr. F. Lazin, sub acordurile cântării mariane: »Cuvine-se cu adevărat«, mulțimea se împrăștie cu mulțumiri în suflet și cu dorinți noi în inimi.

— **Dor de ceruri în presă.** Duminecă 21 Martie crt. în sala festivă a Școlii Normale Române Unite din Oradea, sub înaltul patronaj al I. P. S. S. Dr. Valeriu Tr. Frențiu, gruparea revistei „*Decalogul*“, a organizat în cadrele unui program artistic, a patra conferință a presei catolice.

În fața Excelenței Sale, și a unui numeros și select public românesc din Oradea, s'a desfășurat o serbare de înălțătoare înviorare sufletească, mulțumită iscusinței organizatoare a D-lui Salustiu Turdeanu, zelosul redactor pentru Ardeal al revistei.

În cadrele serbării a conferențiat redactorul șef, — dela București, — al revistei, D-I Coriolan Gheție, despre: »Dor de ceruri în presă«. Cu un tineresc entuziasm plin de focul credinței, al iubirii și al jertfei, — care a încălzit și publicul de aceleași sentimente, — D-sa a expus concepția pe care »Decalogul« vrea ca, prin presă, s'o infiltreze în toate domeniile vieții românești.

»Noi — spune conferențiarul — nu vrem să îngenunchiem decât în fața lui Cristos Domnul«.

»O presă necreștină invită la vicere și canibalism; la spargere de vitralii și profanare de altare; la dărâmare și împământenire; — iar presa creștină invită pe fiecare pe drumul Damascului, invită candid ca o Duminecă de Florii să primească pe Cristos și invită pe Muntele Măslinilor pentru rugă și acceptare de jertfă«.

Acompaniat la pian de către D-ș. prof. Gabriela Macalik, D-I prof. Victor Comes dela Beiuș, cu glasul melodios și plăcut a delectat publicul, cu frumoase arii naționale. Profesorul de filosofie dela liceul din Beiuș a fost aplaudat de către Orădeni, cu multă simpatie.

Multe și vii aplauze a stârnit apoi tânărul medic D-I Dr. Zinu Corcheș, care a transpus publicul pe scenele operei italiene cântând câteva arii din Verdi și Rossini.

Revs. Domn Corneliu Sabo, venerabilul Director al Șc. Normale a contribuit la reușita acestei serbări pu-

nând la dispoziția aranșatorului fanfara elevilor școlii, cari sub priceputa conducere a D-lui Lt. Vasile Macovei, au cântat la începutul și sfârșitul serbării frumoase, melodioase și artistice arii naționale.

Intreaga serbare a fost stăpânită de un entuziasm tineresc, care a înviorat publicul lăsându-i convingerea, că tânăra grupare a revistei „Decalogul”, care e condusă de astfel de elemente viguroase, încălzite de focul credinței și înzestrate cu spiritul jertfei, trebuie să ajungă la izbândă: introducerea *legii lui Dumnezeu* în toate formele de viață românească.

N. R. Tânăra revistă »Decalogul« din Capitală dorește un lucru dela fii bisericii și ai neamului: Să fie răspândită, citită și înțeleasă!

— **Răzbunarea unui preot.** Acum nu de mult, după ce au pus stăpânire pe un sat cucerit din mâna comuniștilor, naționaliștii din Spania au găsit într-o casă dărăpănată un soldat cu pieptul ciuruit de gloanțe. Rănitul, fără să ascundă că-i din »tabăra roșilor«, ceru un preot. După ce se mărturisii preotului, soldatul destăinui următoarele: »Sunt un anarhist. Am ucis cu mâna proprie 32 preoți. Mulțimea de oameni pe cari i-am mai ucis, nici nu mi-o pot aminti. Mi-aduc însă bine aminte că toți s'au uitat cu curaj în ochii morții, având pe buze strigătul »Trăiască Cristos, Rege«. Între acei pe cari i-am trimis pe lumea cealaltă au fost și tata împreună cu cei doi frați ai preotului căruia m'am mărturisit adineaori. El m'a iertat și s'a răzbunat deslegându-mă, în numele lui Dumnezeu, de crimele mele. Vă rog să mă iertați și voi. Drept ispășire a păcatelor mele, primesc bucuros moartea care mă așteaptă«. După aceste cuvinte, soldatul își dădu sufletul, ca și tâlharul pocăit din preajma crucii Domnului.

— **Cardinalul arhitect.** Cu un zel neîntrecut, cardinalul Verdier din Paris muncește cu toată puterea pentru a ridica biserici în cartierele sărace ale metropolei pe care o cârmuește. În interval de câțiva ani, el a predat uzului public 63 biserici. Anul trecut a clădit 18. La altele 20 se lucrează în prezent. A suta biserică va fi capela din parcul expoziției care se va deschide în curând. Pentru a strânge banii necesari, cardinalul Verdier a organizat un comitet care în anul 1936, a strâns cinci milioane de franci. Pe lângă fiecare biserică se ridică și vaste localuri pe seama diferitelor asociații, cari contribuiesc foarte mult la ridicarea nivelului vieții familiare a parohienilor.

— **Festivalul Reuniunilor Mariane.** Joi, 25 Martie a. c. — sârbătoarea Bunei-Vestiri — a avut loc în sala festivă a Școlii normale române unite din Oradea un festival artistico-religios aranșat de Reuniunile Mariane dela școlile secundare din loc. În prezența Excelenței Sale Dr. Valeriu Traian Frențiu, episcopul Orăzii și a unui public numeros s'a desfășurat următorul program: Jurământul sodalilor, cântat

de membrii tuturor Reuniunilor; cuvânt de deschidere rostit de Păr. can. Dr. A. L. Tăutu; Rugăciune, cor executat de elevii Școlii normale române unite, conduși de elevul Carțiș Teodor cl. VIII-a; Către Maica Precurată, poezie recitată de I. Gălgău cl. VIII-a; Papagalul vorbăreț și Cartea de povești, — povești executate în limba franceză de un grup de elevi și eleve dela Școala primară Notre Dame de Sion; Vieața Sf. Guido de Graur Doina cl. III lic. »Oltea Doamna«; Noul Adam, poezie recitată de elevul Gh. Buzila cl. VI-a lic. E. Gojdu; Ave Maria, solo executat de eleva Irina Erdeli Dumbrăveanu cl. V-a lic. O. D., acompaniată la pian. Noi vrem pe Domnul, cântată de întreagă asistența a încheiat frumosul program.

— **Contra ofensivă în Mexic.** La 10 Martie crt. printr'un marș de protest pe străzile orașului Cordoba, 2000 de catolici au cerut redeschiderea bisericilor. O mișcare similară au făcut și credincioșii din Orizaza. Atât unii cât și alții și-au văzut truda încoronată cu succes.

— **Nemulțumiri comuniste.** »Kromozomolskaja Pravda« din Moscova, publică în semnificativ articol asupra insuccesului campaniei anti-religioase din U. R. S. S. și atacă violent »producția« caselor de editură specializate. Lectura antireligioasă, spune numitul ziar, e saracă și cu conținut imposibil și plin de greșeli istorice și citate neexacte. Ziarul cere ca cei răspunzători de insuccesul mișcării anti-religioase să fie aspru pedepsiți.

BIBLIOGRAFIE

— **Carlo Fedele Savio, Come fu crocifisso il Redentore.** Pagine di archeologia e di esegesi, Cuneo, Stabilimento Tipografico Editoriale, 1936 — XIV, 24 pag. în 8°, 3 lire. Libreria Mortara, Saluzzo (Italia).

Deși crucificarea Domnului nostru Isus Cristos are o vastă bibliografie, eruditul autor reia în discuțiune problema, în legătură cu o recentă conferință a R. P. Urbanus Holzmeister S. I. Părerea distinsului scriitor e că pe Golgota nu s'au înfipt trei cruci distincte, cum arată, de obicei, iconografia, ci s'au aplicat lemne de crucificare într'un mare aparat de forma literelor hebraice ihau, conform profeției lui Ezechiel IX, 4 și 6. În lumina acestor considerații explică foarte interesant textele evanghelice. O recomandăm călduros. (ig).

— **Regnum Christi, Internationalis Catholica Propaganda.** Ljubljana — Jugoslavia. No. 2 (Febr. 1937).

Are ca lozincă: »Catolici ai tuturor națiilor, uniți-vă!« Acest No. aduce și binecuvântarea Sfântului Părinte, Papa Pius XI, transmisă de Eminența Sa Card. Pacelli cu scrisoarea Secretăriei de Stat No. 160.015 din 21 Ianuarie 1937, pentru a putea face să fie recunoscute drepturile sacro-sancte ale Răscumpărătorului, să fie protejate și cultivate. Se mai află în acest No o mulțime de adeziuni din aproape toate țările catolice (Italia, Franța, Belgia, Austria, Polonia, etc.). Sunt și două adeziuni din România: I. H. din Alba-Iulia și I. G. (eorgescu) din Oradea. Adeziunea acestuia se publică în întregime franțuzește și nemțește.

— *Notitiae almae provinciae „S. Joseph” S. B. M. V. fratrum minorum conventualium in Romania.* Tipografia „Serafică; Săbăoani-Roman, anul V, 1937, Nr. 5, 32 pag. in 4°.

După exhortația plină de avânt și căldură a Fr. Ios. Petru M. Pal, provincialul ordinului franciscan din România, se publică bogata și interesanta cronică a anului 1936 din întreaga provincie franciscană românească. Notăm din cele multe botezul în legea creștină catolică a principelui musulman Hasan Mustafa Bey și a familiei sale, ceremonie ce are loc la 6 I. 1936 în biserică Notre Dame de Sion din Galați și e presidată de părințele local Ioan Duma. Din cele ce ne privesc pe noi, reținem târnosirea bisericii S. Antonie din Drăgești—Bihor, „Sfântul Minunilor”, a cărui icoană și moaște adevărate se cinstesc aici în tot timpul anului, dar mai ales în Dumineca întâia după praznicul S. Antonie și la Adormirea Maicii Domnului, când se pot dobândi indulgențe plene de atâtea ori, de câte ori intri în biserică și rostești rugăciunile cuvenite. 20 IX, 1936 pâr. Ion Tălmăcel reprezintă pe Cuvioșii Călugări Franciscani la înscăunarea Ex. Sale I P. S. mitropolit Alexandru Nicolescu în Blaj. Sunt câteva știri și despre uniunile de evlavie și seminarul teologic-filosofic „S. Bonaventura” din Liuzi—Călugăra. (ig).

— *Isaia Marele: Singurătate*, poezii. Tiparul tipografiei „Doina”, Beiuș 1937, 64 pag. in 16°. preț 10 Lei.

Înainte cu câțiva ani, își intrunise autorul versurile publicate în diferite periodice într'un volumaș îngrijit de profesorii noștri dela Beiuș: Const. Pavel și Ioan Bușția. Așa se vede că acela s'a epuizat și s'a simțit nevoia unei noi ediții. Și nu e mirare. Aceste versuri conțin atâtea lucruri bune într'o formă nepretențioasă. De pildă: „Iar o mierlă 'ndurere! Stând pe o ramură uscată De arin într'o vâlcea, Plângea și se tânguia, Văzând ea cum se răresc Codrii și se pustiesc”. Sau:

Când ar fi oamenii toți
Buni creștini, în lume hoți
N'ar mai fi și nici mișei,
Nici escroci, nici farisel,
Ba nici vrajbă n'ar mai fi;
Și oamenii s'ar iubi
Ca îngerii 'n cerul sfânt
Și-ar fi pace pe pământ!

Ch. Quenel: Unitatea Bisericii. Cum s'au desbinat bisericile orientale disidente și Reunirea Bisericilor. Traducere de Iverna. Editura Tipografiei Serofica Săbăoani 1931. In 16° pag. 217. Prețul 15 Lei.

E titlul unui studiu apologetic, dogmatic și istoric de mare actualitate, apărut cu aprobarea Episcopiei Lugojului, închinat „măritului Petru care întotdeauna este viu pe scaunul său, Papei Piu al XI-lea”.

Cetitorul va găsi în drăguțul volumaș, clar și nefalsificat istoria desbinărilor și schismelor bisericesti, caracteristicele bisericilor disidente, încercările de reunire, munca și străduința continuă depusă de biserică catolică pentru readucerea în staulul lui Petru a acelor cari în mod conștient sau inconștient sunt oi rătăcite, asigurându-se ceea ce e mai necesar acum unitatea în credință a întregului neam omenesc. Ne oprim în recenziă broșurei la 2 chestiuni: Trăsăturile caracteristice din istoria bisericilor bizantine și cultul și dogma în bisericile disidente. Autorul arată — bazat pe istorie — că dela desbinare biserică bizantină n'a făcut altceva decât să se fărâmițeze în biserici naționale, (un preot disident dela noi avea curioasa părere că Isus Hristos a întemeiat creștinismul care să viețuiască și să se validizeze prin biserici naționale), fărâmițarea patriarhatului de Constantinopol în biserici a căror cap să fie unde e șeful politic. (Un rus desamăgît spunea: „Noi am voit să devenim a treia Romă și am devenit a treia internațională”). La cuvintele Mântuitorului „să fie una precum noi una suntem” cuvinte pe cari biserică catolică le ține cu sfințenie, bisericile naționale răspund: „Să fie toți Români și ortodocși cum noi suntem Români și ortodocși, Greci și ortodocși după cum noi suntem Greci și ortodocși, etc. —

În ceea ce privește cultul și dogma disidenților ne arată că pentru disidenți ritul are mai mare importanță ca însăși dogma și morala (în multe locuri se confundă cu religia), unii disidenți recunosc numai 2 concilii, Armenii 3, teologia Grecilor e incurcată, neprecizată și plină de contradicții, etc.

Piedeca principală contra unirii e lipsa ideii de biserică universală, ceea ce nu e de mirare de vreme ce unele biserici

naționale — în care statul dictează — au ajuns o ramură secundară a administrației birocrațice.

Biserica catolică în frunte cu Pontificii romani va continua și mai departe — în ciuda tuturor piedicilor și indolenței capilor bisericilor disidente — opera pentru unificare ca să se realizeze ultima dorință a Preasfinței Inimi: „Toți să fie o turmă și un păstor”

Broșura se recomandă dela sine.

Banca „Unirea” S. A. Oradea.

31 Decembrie 1936.

Contul Bilanț. Active: Cassa numerar efectiv: 150.489; Disponibil la B. N. R.: 220.000; *Portofoliu de titluri:* Titluri românești cotate la bursă v. n. 100.000: 65.000. *Portofoliu de scont plătit în țară:* a) Cambii fără garanții: 8,068.586; b) Cambii garantate cu ipoteci: 9,442.850. Total: 17,511.436. *Debitori din țară:* a) Debitori fără garanții: 2,266.629; b) Debitori garantați cu ipoteci: 4,094.168; Total: 6,360.797. Conturi diverse; 274.363; Mobilier și rechizite 248.942. Total general 24,831.027.

Conturi de ordine. Cauțiuni statutare: 390.000; Efecte în gaj în portofoliu 1,835.550; Ipoteci, ces. garanții; 14,780.500; Debitori de titluri: 1,220.500; Depozite de titluri: 194.000; Efecte spre încasare 18.950. Total: 18,439.500.

Pasive: Capital social: 10,000.000; Fond de rezervă: 32.464; Fond special pt. creanțe dubioase: 333.594; Fond de pensii: 185.664; Alte fonduri: 2.223. *Depuneri spre fructificare din țară:* Cu livrete, pe termen: 12,911.719; Creditori din țară: 1,200.273; Conturi diverse: 156.944; Conturi transitorii: 5.080; Sold: 3.066. Total: 24,831.027.

Conturi de ordine: Deponenți de cauțiuni statutare: 390.000; Deponenți de efecte în gaj: 1,835.550; Deponenți de ipoteci, ces. garanții: 14,780.500; Deponenți de titluri: 1,414.500; Remitenți de efecte spre încasare: 18.950. Total 18,439.500.

Contul Profit și Pierdere. Debit: Dobânzi la depuneri: 44.378; *Cheltuieli de administrație:* Salarii și indemnizații: 271.512; Diverse: 82.266; Impozite și taxe: 14.803; Beneficiul net: 3.066. Total: 416.025.

Credit: Dobânzi la Debitori: 111.938; Dobânzi la Scont: 277.362. Total 389.300. Comisioane: 12.225; *Diferențe de curs:* La portofoliul de titluri: 10.000; Venitul portofoliului de titluri: 4.500. Total 416.025.

Consiliul de Administrație.

— **Anunț!** Societatea „Sf. Ioan Gură de Aur” anunță pe P. On. Preoți și cititori ai »Vestitorului« că a scos o nouă carte de rugăciuni, cartea răposatului Ioan Genți fiind de mult epuizată. Noua carte are titlul: *Flacăra Credinții* și e compusă de Păr. canonic Dr. Aloisie L. Tăutu, cuprinzând textul integral al celor 3 Liturghii, Paracelis, Acaftist, Vecernie, Uțenie, Meditații, Sfintele Taine etc., după cele mai noi exigențe sufletești. Exemplarul de peste 500 pagini (format mic), legat în pânză peste tot costă 50 Lei. Sunt și exemplare legate lux. Se poate comanda la »Soc. Sf. Ioan Gură de Aur« Oradea. Parcul Ștefan cel Mare 8. Rabat 10—20%.